

I *Harry Potter and the Half-Blood Prince* løftes sløret for noget af hemmeligheden bag den onde troldmand Voldemorts magt. Harry Potter finder frem til en skjult erindring hos Professor Horace Slughorn fra dengang, han mødte Voldemort som en stor dreng Tom Riddle, og indviede ham i en af de frygteligste af alle mørke hemmeligheder.

Tom Riddle fortæller i denne erindring professor Slughorn, at han har været inde i bibliotekets forbudte områder, og dér fundet beskrevet en form for magi, han ikke helt forstod: en *horcrux* ...

Professor Slughorn er nu blevet frygtelig bange for denne mærkelige dreng; og han vælger at lade, som om det er en rent akademisk diskussion, noget rent hypotetisk – selv om han tydeligvis er klar over, at det er det ikke længere. Så han forklarer med skælvende stemme, at en horcrux er en genstand, hvori et menneske har indesluttet en del af sin egen sjæl.

For at kunne det, må man først splitte sin sjæl og så gemme den udskilte del i en horcrux – det kan være en hvilken som helst genstand, en bog, et kar etc.

Og denne adskilte del af ens sjæl lever så videre. Også selv om resten af ens sjæl skulle gå til grunde. Man bliver i en forstand udødelig.

Tom Riddle spørger: ”Og hvordan gør man så det – hvordan splitter man sin sjæl ad i adskilte dele?”

Slughorn hvisker, at ”Det tror jeg godt, du allerede selv ved. Det gør man ved at dræbe. *At dræbe* flår sjælen i stykker. Det er et overgreb, en krænkelser af selve naturen.”

Jeg tror, at J K Rowling har fuldstændig ret. Der er noget ved drabet, som gør det anderledes end alle andre former for forbrydelse og overgreb. Man overskrider en metafysisk grænse. Man bliver til noget andet; den, der dræber, dræber også noget i sig selv.

Tom Riddle fortsætter ubønhørligt med at udspørge den skrækslagne professor: Men hvor langt kan man gå? Kan man fx splitte sin sjæl syv gange (hvilket åbenbart ville indebære et nyt drab for hver gang).

Jeg taler ikke for, at dermed er enhver, som har foretaget eller har fået foretaget en abort, *nødvendigvis og altid* et splittet menneske.

Men jeg taler for, at en kultur, der bygger på drab, har splittet sig selv op. Og de mennesker, den sætter til det, står i fare for at miste sig selv, dræbe noget i sig selv, splitte sig selv op.

Der har i disse år været meget tale om kulturens ”sammenhængskraft” – og jeg tror, det er rigtigt, sådan som nogle har gjort opmærksom på det, at det er et af de ord, der først begynder at blive anvendt, når det, de betegner, er ved at forsvinde. Vi er begyndt at tale om kulturens sammenhængskraft, simpelt hen *fordi* den ikke hænger sammen længere.

Emnet, jeg har fået til i dag, lyder ikke: ”Gud, hvorfor sover politikerne og lægerne?” Det kunne også give god mening; men det lyder: ”Hvorfor sover vi?” Hvad er der sket med os, vores folk, vores kultur, når vi tillader drab på de mest forsvarsløse? Vil vi overhovedet kunne hænge sammen?

Og i hvilke genstande har vi placeret vores splittede sjæl? Hvad er vore Horcrux? Hvad er det for en metafysisk grænse, vi har overskredet – som kultur, som folk.

Vi taler om, at vi lever i en individualistisk tid. Det er sikkert rigtigt fra én side set. Men *helt bogstaveligt* er det måske netop det individuelle, vi er ved at have sat over styr: Selve ordet in-divid betyder netop u-delt. Det ikke-dividerede. Det udelte. Det ikke-opdelelige. Det samlede, det sammenhængende. Og hvis det er rigtigt, at vi ved at dræbe flår sjælen i stykker, så er det altså ikke kun ufødte fostre, vi splitter op og splitter ad; det er også os selv. Det er vores egen individualitet, vores egen sammenhængskraft, vores egen udelthed, vi sætter over styr.

Måske er det i det lange løb slet ikke muligt at være et sammenhængende Jeg, hvis man er en *aktiv* del af en kultur, der bygger på drab.

Det er jo ikke blot konkrete ufødte, vi slår ihjel. Det er alles iboende menneskesyn, vi slår ihjel.

Ved en demonstration for fri abort viste en stolt kvinde sin flotte, gravide mave frem. På den var der skrevet med meget omhyggelig skrift: *My baby*

is prochoice (Min baby er pro-valg, altså går ind for kvindens ret til at vælge abort – man kan google billedet på MaryMeetsDolly.com).

Og min tanke var: – Nå, så det tror hun. Og hvorfra ved hun så, at hendes ufødte baby går ind for fri abort?

Hvis jeg forsøgte at lægge en gravid aborttilhænger den slags ord i munden, så ville jeg sandsynligvis blive hængt ud som ekstremist og skamskænder.

Men her er det ikke noget, jeg skyder hende i skoene. Hun *siger selv* med rene ord; hun har malet det på sin mave – uden noget forbehold! – at hvis hun pludselig skulle fortryde, hvis hun pludselig ville vælge om, hvis hun fandt ud af, at hun alligevel ikke vil tage det bøvl og det ansvar, hvis hun alligevel hellere ville have det krævende job og den krævende karriere, end hun ville have sin baby, så ville hendes baby bakke hende op og sige: Jamen kom bare med knivene og sprøjterne. Bare slå mig ihjel; jeg vil sandelig ikke stå i vejen for din selvudfoldelse.

Jeg kan faktisk godt forstå, hvordan fortvivlede, bange og ensomme piger kan vælge at få en abort. Jeg er ikke enig med dem; men min uenighed vil være meget lavmælt og lyttende, for jeg kan godt forstå dem.

Jeg kan faktisk til nød også forstå, hvordan folk, der ikke har babyer og graviditeter og fødsler på tæt hold, og som udelukkende forholder sig teoretisk og matematisk til det, kan have et inkonsekvent forhold til abort.

Men jeg *kan ikke* få ind i hovedet, hvad der får en vordende mor til stolt at proklamere, at sådan ser hun altså på sit barns ret til at leve.

Gad vide, om det vil være et foto, hun om ti år vil være stolt af at vise sin datter?

Jeg kan ikke se andet, end at her har et politisk program / et egoistisk projekt været i stand til at dræbe et af de mest elementære instinkter i et menneske. Jeg har vanskeligt ved at se andet for mig, end at her er noget gået i stykker indeni denne smilende, stolte, selvpromoverende mor. Noget, hun tilsyneladende ikke engang selv er klar over, at hun har mistet.

Jeg husker engang, da vores ældste dreng Stefan, som var dværg, som stor dreng lå på gulvet og så tv-avisen sammen med mig, da der pludselig kom et indslag om endnu et videnskabeligt fremskridt: Man havde nu fundet det kromosom, der gav dværgvækst; der ville derfor sikkert om få år ikke blive

født flere dværge ...

Og jeg husker hans ansigt, da han bestyrtet vendte sig om mod mig og udbrød: Far, de vil til at slå os ihjel.

Hvad gør det ved et menneske at få at vide, at det burde have været en abort?

I 1979 udgav den fransk-algierske forfatter Marie Cardinal *Les mots pour le dire, Ord som forløser*, hvori hun beskriver den psykoanalytiske rejse, der gav hende sit liv tilbage, gav hende en ny fødsel, som hun siger (Eleonora fortæller om den i sin *Depressionens udfordringer*).

Hun fortæller, at hendes mor også fortalte om Gud, men det var ikke kristendom, hun fortalte hende om. For i hendes mors "kristendom" fandtes tilgivelsen ikke; her var Gud udelukkende syndevogter: "Jeg havde aldrig rigtig leget skjul eller tagfat eller rigtig spillet terre. Min mors øje, som jeg forvekslede med Guds, kiggede hele tiden på mig, vurderede enhver af mine bevægelser og tanker, så ikke gennem fingre med noget. 'Fader, jeg har syndet i tanke, ord og handling og gennem undladelser.' Det var det værste: jeg kunne synde uden overhovedet at vide det. Synden var som bakterier. De var overalt. Jeg syndede i én uendelighed. Det kastede skygge over alle mine glæder. Jeg måtte ikke være synderinde, hvis min mor skulle kunne lide mig. Men det var jeg ... "

Længe efter hun er blevet voksen, begynder hun at bløde – hendes menstruation er rene blodstrømme og tapper hende for kræfter. Hun opsøger en læge, der til sidst aner, at der bag blodet ligger en frygtelig angst. Han begynder at tage det op med hende; men hun kæmper, næsten skriger for ikke at komme til at tale om angsten – hun vil *kun* tale om sit blod. Så kommer hun langt om længe i langvarig terapi.

I terapien kommer det så op, at hendes mor en dag midt på gaden fortæller hende, at hun i graviditeten gjorde utallige forsøg på at abortere. Hun gjorde sit til, at pigen ikke skulle blive født. På pigen virkede moderens fortælling således: "Dér midt på gaden, bare med nogle ord, sprængte hun mine trommehinder, tog hun min skalp, huggede hun mine hænder af, knuste hun mine knæ, sprættede hun min mave op, skamferede hun mit køn. I dag ved jeg, at hun ikke var klar over, hvor ondt hun gjorde mig, og jeg hader hende ikke længere. Hun forjagede sit vanvid til mig, jeg var hendes holocaust."

“Jeg, der ikke havde kunnet græde så længe, jeg, der forgæves havde søgt tårenes lindring gennem flere måneder, jeg havde dem pludselig trillende ned ad kinderne i store dråber, som fik min ryg, min overkrop og mine skuldre til at slappes ... Jeg begyndte at tale om min angst.”

Hun ikke bare sammenligner sin helbredelse med en fødsel; hun siger, den *er* det. Det var dér, “hvordan det var mig bevidst, at jeg modnedes, at jeg kom til verden.”

De fleste har oplevet, hvordan det moderne og det postmoderne menneske går i en stadig søgen efter svar på spørgsmålet: Hvem er jeg?

Den amerikanske kunstner Barbara Kruger (som er grafiker af fag; det kan ses i mange af hendes værker) præsenterede engang et billede med teksten *Who do you think you are?* (det kan findes på barbarakruger.com).

Her aner man, hvordan det tilsyneladende uskyldige og legitime spørgsmål ”Hvem er jeg?” samtidig gemmer en frygtelig angst for udslættelse, for værdiløshed, for det nedgørende: Hvem tror du egentlig, du er?!

Og der er mange gode og rigtige terapeutiske værktøjer og tiltag, der mere eller mindre kan give mennesker oplevelsen af identitet og sammenhæng tilbage. Svare på spørgsmålet: Hvem er jeg egentlig?

For mennesker, der har levet i en sund, identitetsskabende og bekræftende ramme med stærke værdier og klare retninger, kan det være svært at tage alvorligt, når velfungerende, intelligente unge kan sidde med næsen nede i cappucinoen og spørge ”hvem er jeg egentlig?” Man får næsten lyst til at vrisse: ”Du kan da bare kigge i dit pas ...”

For er man selv vokset op i en bekræftende og sund ramme med klare værdier, har man ingen forståelse for, hvad det vil sige at hænge i fri luft, uden orientering, uden jeg-bevidsthed, uden et sammenhængende, ægte selv. Så har man ingen forståelse for, hvad det vil sige at leve uden nogen fornemmelse af, hvem man selv er.

Og jeg kan ikke lade være med at spørge, om alle de terapeutiske tiltag måske altid kun vil være midlertidige lappeløsninger, hvis man samtidig er blevet oplært i og har fået hamret ind i hovedet, at man altid har været et *fravælgeligt* væsen. Hvor dybt kan det egentlig nogensinde synke ind, at man er af uendelig værdi, hvis man samtidig har fået ørerne tudet fulde af,

at man lige så godt kunne have været en abort, at man ikke har været værd at kæmpe for, at det kun var et tilfælde, at man ikke blev valgt fra?

Sådan en størrelse som et ”menneskesyn” er jo ikke kun en metafysisk, filosofisk konstruktion. Det afspejler, hvordan jeg ser på mig selv. Hvilken værdi jeg tillægger mig selv. Og hvilken værdi min omverden tillægger mig.

Den tidligere generalsekretær i Indre Mission Jens Olesen var ude at holde et møde, hvor han bl.a. var inde på: “Det er en stor udfordring, at vi skal være ved, hvem vi er. Vi skal turde stå ved, hvem vi er” – i pausen kommer en helt ung (16-17 år) hen til ham, sætter sig ved hans bord og går til ham: “Du siger, at jeg skal være ved, hvem jeg er – *men hvem er jeg?*”

Det er klart, at dette spørgsmål er affødt af de store fortællingers kollaps, de store livssyns sammenbrud: De klart definerede værdier og livssyn, der engang kunne fortælle mig, hvem jeg er, er flydt ud i informationssamfundets og globaliseringens kaos.

Men er det i virkeligheden også affødt af evolutionismen? Hvis jeg har fået hamret ind som et dogme, at jeg i virkeligheden kun er et dyr, så er det meget muligt, at jeg kan være vokset op i trygge, kærlige rammer, og alligevel være usikker på, hvem jeg er!!

Ateisten Richard Dawkins blev vidt berømt på sin *The God Delusion* – men da havde han allerede længe i en snævrere kreds været kendt for den provokerende *The Selfish Gene*, hvor han anlægger et fuldstændig biologisk syn på mennesket: Mennesket er sine gener; mennesket er overlevelsesmaskiner for generne, transportredskab og formeringsredskab for det selviske gen. Vi tror, vi har en fri vilje; men det er meningsløst; for vi er og gør og tænker, hvad vore gener bestemmer. Vi er biologiske robotter.

Det er et ekstremt reduktionistisk syn på mennesket. Men det popper op hele tiden, fx i megen omtale af *The Human Genome Project* (og næsten hele tiden i Weekendavisens dygtige videnskabsjournalist Lone Franks artikler!).

Og det popper op, når vi kan læse om genet for homosexualitet, genet for aggressiv adfærd og kriminelle tilbøjeligheder etc.

Et eksempel var, da den berygtede professor i psykologi Helmuth Nyborg præsenterede forsknings-”resultater” i forlængelse af *The Bell*

Curve, som slog fast, at det var meningsløst fx særligt at støtte skoler i de sorte ghettoer, for resultatet ville blive det samme. Genetisk set er de sorte nemlig mindre intelligente ...

Det ender i en biologisk skæbnetto, en biologisk fatalisme: Det er fx mandens natur at være promiskuøs.

Den norske socialantropolog professor Thomas Hylland Eriksen var en af de første, der så dette mønster. I 1999 udgav han sammen med biologen Dag O. Hessen bogen *Egoisme*, der siger, at drivkraften bag dette biologiske syn er, at det giver enkle svar på komplicerede spørgsmål. ”Generelt har to menneskesyn i Vestens politiske filosofi konkurreret: Enten mener man at folk generelt er greie og samarbejdsvillige, men risikerer å bli korrumpert av samfunnet; eller at folk i utgangspunktet er egoister, som må temmes av samfunnet.”

Og det er dette sidste syn, der er Darwins og biologismens afsæt.

Hylland Eriksen er selvfølgelig ikke anti-darwinist i den forstand, at han tror på skabelse eller intelligent design; men han kritiserer det menneskesyn, der er udsprunget af en primitiv darwinisme.

Her, i det biologiske menneskesyn, gemmer sig altså en art videnskabelig arvesyndsfeststilling – en arvesyndsfatalisme, vi som kristne må gøre front imod bl.a. med en realistisk, kristen tillid til det gode i mennesket!

Det var jo ellers i min ungdom noget af det værste, vi vidste, fx ved humanismen og ved kommunismen: Tænk, de vovede at tro på det gode i mennesket!!

Men selv om vi tror på en nedarvet syndighed, en nedarvet skyld og et nedarvet gudsfjendskab, en nedarvet egoisme etc, så har det altid været dårlig teologi at regne mennesket for at være rendyrket, monstrøs ondskab! På skabelsens plan ligger der også evne til godhed, til uselvskhed, til offervilje.

Og så længe man regner mennesket for at være en evolutionistisk maskine, et transportredskab for det egoistiske gen, så er enhver appel til det gode i mennesket, til offervilje og til omsorg for den svage gjort meningsløs!

Jeg kunne jo ikke huske en brik om, hvad jeg sagde ved årsmødet i Retten til Liv i 2002. Jeg bladrede så tilbage for at se, hvad det egentlig var, jeg

havde sagt. Jeg har åbenbart sagt noget i retning af, at det menneskesyn, der lå bag den fri abort, meget vel bl.a. kunne stamme fra et forvredent *kristeligt* menneskesyn, der har forvekslet syndighed med værdiløshed, så at en kristelig nedvurdering af mennesket meget vel kunne være medvirkende årsag til, at mennesket i dag blev betragtet som noget fravælgeligt og værdiløst.

Hvad så med dette aspekt i menneskesynet, at mennesket ikke længere er et sammenhængende Jeg, men en opspaltet, opsplittet sjæl, der kan leve i flere forskellige tanke-systemer på én gang uden at opdage, at de stritter i hver sin retning? Er der også en slags kristeligt medansvar i det menneskesyn?

(det kan godt virke som en ret masochistisk trafik hele tiden at spørge, hvad nu vores eget medansvar og skyld er i dette og hint kulturelle forfald; men det er altså ikke nemt at være lutheraner ...)

Ligesom jeg i 2002 foreslog, at vi måske ikke havde indset konsekvenserne af, at den enkelte er skabt i Guds billede og derfor enkeltvis og hver for sig er af uendelig værdi, sådan vil jeg i dag foreslå, at vi:

– for det første måske ikke har indset konsekvenserne af, at vi er skabt til fællesskab. Og at det, *hvis* det er rigtigt, måske har været medvirkende til, at vores kultur i dag ikke indser, at vi bærer hinandens liv i hænderne, at vi ikke kan få fostre i stykker uden at flå vores egen sjæl i stykker.

I dag oplever jeg hos unge teologer, at de er ret trætte af at høre vore generationer hele tiden snakke om *den enkeltes* frelse og den enkeltes stilling over for Gud; de er trætte af udelukkende at høre om den enkeltes syndighed og retfærdiggørelse og helliggørelse – de vil høre om *Guds rige*, om *Guds kirke* og det fællesskab og den enhed, Gud har oprejst som et nyt folk i denne verden; men de vil også høre om vores skabelse som en sammenhængende menneskehed. Vi er skabt som slægt, som sammenhæng, og ikke bare som individer.

Måske er det netop en vinkel på det kristne menneskesyn, vi må indse og formidle på ny, netop for ikke blot at hævde *den enkeltes* uendelige værdi, men hævde vores forbundethed med hinanden.

– for det andet måske sommetider har talt forkert om menneskets arvesynd, iboende syndighed og absolutte syndefordærv. I iveren for at skabe

synderkendelse og anger har vi nedvurderet eller glemt, at mennesket også har evne til det gode, og at det derfor er ansvarligt for det, det gjør!

Vores teologiske tale om den trælboundne vilje må aldri misbruges til den slags fatalistisk ansvarsafskrivning!

Thomas Hylleland Eriksen i bogen *Egoisme*:

”En åpenbar årsak til den dårlige kommunikasjonen, har vært at de to vitenskapstypene [socialantropologien og biologien] nærmer seg en formodentlig felles virkelighet utstyrt med forskjellige verktøykasser. Biologer tar utgangspunkt i Darwins utviklingslære, og regner mennesket først og fremst som et pattedyr – riktignok et spesielt pattedyr utstyrt med en enorm intellektuell kapasitet og en mengde sære egenskaper, men likefullt et pattedyr hvis grunnleggende egenskaper kan forklares som biologiske tilpasninger. Det mest grunnleggende for mennesket er følgelig det samme som for andre dyr, nemlig å videreføre sitt arvestoff gjennom forplantning. Mentale disposisjoner og følelsesmessige trekk forklares langt på vei som tilpasninger: De har vært gunstige i kampen for tilværelsen en eller annen gang i forhistorien, derfor har vi dem. Fordi egoisme springer ut av selve selvoppholdelsesdriften kan den sees som et biologisk imperativ, og i en evolusjonært lys er det grunn til å tro at vi ikke helt har kvittet oss med denne type genetiske fotlenker. Analysen av de menneskelige motiver og handlinger i lys av evolusjonslæren har da også blitt en viktig disiplin innen biologien, samtidig som det av åpenbare grunner er et konfliktfylt område fordi man raskt beveger seg over i et ideologisk terreng.

... antropologien har i over hundre år representert en annen innfallsvinkel. Enten de tilhører den nordamerikanske, kulturelrelativistiske skolen som ble grunnlagt av Franz Boas, eller en av de europeiske, mer sosiologisk orienterte retningene, mener de fleste antropologer at sosiale og kulturelle forhold kan forstås tilfredsstillende uten å trekke inn biologien. De mener at menneskets biologiske natur er så vagt definert at den kan formes på en nær sagt hvilken som helst måte, og at den enorme kulturelle variasjonen i verden viser at vi må søke andre steder enn i våre artsmessige egenskaper for å skjønne hva slags vesener vi er. Samfunn og kultur har sin egendynamikk og sin egen logikk, og kan bare forstås i lys av seg selv. Mens biologien søker etter fellestrekk og generelle forklaringer, vektlegger antropologien gjerne forskjeller, og nøyer seg ofte med å forstå i stedet for å forklare. Når biologer studerer naturen, forsøker de å finne ut hva som

faktisk eksisterer der ute; når antropologer studerer naturen, forsker de vel så mye på kulturelle oppfatninger om hva som er natur og naturlig, som på faktisk natur. ...

Hva så med fenomenet egoisme? I faglitteraturen (og spesielt i populariserte versjoner) er det mange eksempler på at biologer oppfatter mennesket som dypest sett egoistisk, mens antropologer mener at ettersom mennesket er et kulturelt produkt, er det primært styrt av normer om altruisme og sosial oppførsel. Forhåpentligvis vil denne boken vise at andre, og mer komplekse, posisjoner er mulige. ... Ludwig Wittgenstein tegnet det merkelige dyret *the duckrabbit* – andekaninen – for å anskueliggjøre at det samme fysiske objektet kan bety helt ulike ting avhengig av hvordan man tolker det. Sett fra en bestemt vinkel ser det ut som en kanin; fra en annen vinkel ser det ut som en and – men det er umulig å se både anden og kaninen samtidig.”

Hvis vi lever i en kultur, der ved at flå fostre i stykker også flår vore egne sjæle i stykker og dermed skaber opspaltede og splittede sind, er det mon så også denne opspaltning af sindet, der gjør, at man åbenbart er i stand til at leve i flere hinanden modstridende livssyn og hinanden modstridende menneskesyn på én gang – uden at opdage, at de skriger imod hinanden?

Her i januar var der i Ekstrabladet en voldsomt opsat artikel om en læge, Kermit Gosnell fra West Philadelphia i Pennsylvania, der havde udført otte ulovlige aborter. Det var sene aborter, og de blev udført på lægeligt helt uansvarlig vis. Der var ikke mange aborttilhængere, der ville forsvare Kermit Gosnell.

Men så tager man sig til hovedet over sådan en overskrift: ”Klippede fostres rygsøjler over med saks” – åbenbart rystet og forarget over sådan en barbarisk fremgangsmåde ...

... jamen hvordan forestiller man sig egentlig, aborter foregår? Ved man overhovedet, hvad der går for sig under en provokeret abort med levedygtige fostre?

Det kan åbenbart lade sig gøre for en avis som Ekstrabladet at blive oprigtigt rystet og forarget over det mentale billede, denne retssag over en grum abortlæge har dannet på nethinden – af levedygtige fostre, der rives og flås og klippes i stumper og stykker – og *samtidig* køre en selvfølgelig kampagne for fri abort som en elementær menneskeret.

Jeg kan ikke forklare sådanne mangler på sammenhæng i tanken som andet end netop sådan en opspaltning af sindet. Det er ikke bare fostrenes kroppe, men også de voksnes sind, der er blevet revet og flået og klippet i stumper og stykker.

Jeg var næsten grædefærdig af begejstring og håb og stolthed, da Obama blev valgt. En af de mest intelligente præsidenter, der har siddet i Det Hvide Hus. Det var en sejr for humanismen og for menneskerettighederne, da en sort blev valgt til den mest magtfulde post i verden. Han er fortaler for de svageste i samfundet, han får Nobels fredspris, før han endnu har rørt en finger. Fuldt fortjent efter min mening.

Og jeg kan simpelt hen ikke holde ud at tænke på, at denne intelligente humanist ikke bare går ind for fri abort, men *gik imod* forbuddet imod partial-birth abortion – den mest bestialske form for abort, der kommer tæt på simpelt barnemord! Hvordan kan det hænge sammen i samme sind?

Og hvordan skal det hænge sammen i mit sind, at jeg på lige dette punkt har mere tilfælles med hans forgænger – en af de mest uintelligente præsidenter, der har siddet i Det Hvide Hus?!?

Så sent som i aftes bøjede abortmodstanden i USA af i finanslovsforhandlingerne, idet republikanerne opgav kravet om at få fjernet Planned Parenthood fra finansloven.

I Politiken bringes sommetider tegninger af en af Danmarks bedste og skarpeste tegnere, Per Marquard Otzen. Det er langt mere end simple karikaturtegninger; det ligger tæt på kunst. Nogle af dem er for nylig udgivet i bogen *Dagens Tegning*.

Hans skildring af termen ”religion i det offentlige rum” elsker jeg simpelt hen. Måske også fordi det jo er Jesus, der står der i midten og dirigerer færdslen ...

Han kommenterer ofte på det religiøse. Som engang, hvor en fransk forfatter har kaldt religion for et ”kuffertord”, hvori der kan være plads til mange forskellige ting – så tegner han hele den religiøse verden ind i kufferter ... – helt ubetaleligt.

Men desværre hopper kæden af, da han så læser, at man på Hvidovre Hospital begraver aborter på kirkegården. Han tegner en begravelse, et sørgende følge af læger, en grædende organist, en grædende mor – og på

kirkegården gravstene over en abort, over grå stær, en forhud, en blindtarm, en fedtsugning, en nedgroet negl osv.

Da jeg forberedte dette emne, sad jeg flere gange med en paradoksal sætning i hovedet: ”Abortsagen er håbløs og uopgivelig”.

Det tror jeg desværre, den er. *Politisk* er den håbløs. Jeg kan ikke forestille mig, at vi i *Danmark* nogensinde skal få ændret lovgivningen igen.

Og så alligevel: Fordi abortsagen netop har at gøre med et *menneskesyn*, et menneskesyn, der ikke bare er eksklusivt kristeligt, men som efter min bedste overbevisning stemmer med dybe instinkter i ethvert menneske, så er det måske alligevel ikke helt håbløst.

Da South Dakota afgjorde, at fri abort var ulovlig og stred imod den amerikanske forfatning, blev jeg først glad og overrasket: Tænk, så *kan* det alligevel gå den vej.

Min næste tanke var: Jamen hvad nu?

Jeg tror jo ikke på, at så holder folk i South Dakota pludselig op med at slå fostre ihjel. I USA bliver tre ud af ti piger under 20 år gravide.

Og hvad sker der så, når man igen forbyder abort? Jeg kunne ikke lade være at tænke: Kommer der så gang i strikkepindene og ståløjlerne og køkkenbordene igen? Havde det så alligevel ikke været bedre at lade læger og sygeplejersker stå for det?

Det tror jeg jo så alligevel ikke. Men jeg begynder at forstå, at den vigtigste kamp er måske ikke imod en bestemt lovgivning – men mod et bestemt menneskesyn.

Og *den* kamp er måske alligevel ikke håbløs!!

Fornylig har børnebogsforfatteren Oscar K udgivet den meget mærkelige *Idiot!* – Idiot med udråbstegn, fordi August er udviklingshæmmet, og de andre børn kalder ham ”Idiot” og råber ”Hallo, Idiot, Normal kalder”.

Og August kan ikke forstå, hvorfor de kalder ham det, for det ved han da godt. Han ved godt, han ikke kan det samme som de. Men han har sit eget glade, barnlige liv, hvor han ser engle, hvor han går rundt med en plasticpose i en snor, som han kalder Lille Uhyre, og hvor han glad og forvirret bytter rundt på ordene.

Hans mor passer ham og hjælper ham og beskytter ham i årevis, indtil han bliver voksen. Går med ham ud på kirkegården for at besøge fars grav; og til sidst kan mor ikke rigtig mere. På et af de sidste billeder sidder de ude under lygten.

Og August spørger, hvorfor han nu skal have piller. Og hans mor siger stille og træt, at det er det bedste. For nu kan hun ikke mere.

Nu sidder August ”på Guds højre hånd og drømmer levende og døde”.

Skam få den, der ikke forstår Augusts mor og vil dømme hende.

I spørgsmålet om abort står vi jo ikke over for et simpelt scenarie med onde, selviske barnemordere, der bare vil fjerne fostre for at få et lettere liv. Vi står også med lidende, trætte mennesker, der hellere end gerne vil leve videre og lide videre, men som bare ikke rigtig orker mere.

Vi står med en dagsorden, der hedder *retten til liv*. Men måske kunne den lige så vel hedde *pligten til liv*. Måske ville det minde os om, at et kristent menneskesyn ser lidelsen og smerten ikke bare i barnets, men også i den voksnes bevidsthed.

Større kærlighed har ingen end den at holde sig i live for sine venner.

Det er også grunden til, at jeg helt ærligt er bange for den forsimpning af tingene, som truer enhver abortmodstand. Et af vore allerbedste argumenter er jo de mange vanvittige inkonsekvenser, som ligger bag den frie abort – inkonsekvenser, hvoraf jeg om lidt selv vil vende tilbage til et par stykker.

Men det kan let føre til et konsekvensmageri hos os selv, hvor vi selv overforsimpler ting, der i virkeligheden er komplicerede og sammensatte. Der er dilemmaer også i spørgsmålet om abort. Det måtte også den katolske kirke sande i en ulykkelig sag sidste år – en ni-årig pige i Brasilien var blevet voldtaget af sin stedfar og var blevet gravid med tvillinger. Da lægerne skønnede, at hendes liv var i fare, fjernede de fostrene. Den katolske biskop ekskommunikerede derefter både pigens mor og den læge, der havde udført aborten. For det har den katolske praksis været, automatisk og uden undtagelser.

Det har naturligvis rejst et ramaskrig – ikke mindst fordi stedfaderen ikke er blevet ekskommunikeret (altså udstødt af kirken). Den danske

biskop Czeslaw Kozon forsvarede først ekskommunikationen af moderen og lægen; men den norske biskop Bernt Eidsvig lagde afstand til den med ordene: ”Et centralt princip i moralteologien er, at enhver har ret til at forsvare sit eget liv. Som præst og biskop vil jeg aldrig kunne sanktionere en abort, men i dette ekstreme tilfælde må kirken først og fremmest fokusere på sit pastorale ansvar for den voldtagne pige og den fortvivlede mor, som trænger til trøst og lindring.”

Sidenhen trak Czeslaw Kozon sine udtalelser tilbage; og Vatikanets videnskabetiske institut udtalte overraskende (og for så vidt i strid med hidtidig entydig praksis): ”Før man overhovedet tænkte på ekskommunikation, ville det være nødvendigt og påtrængende at redde pigens uskyldige liv og bringe hende tilbage til et menneskeligt niveau, som vi som kirkens præster burde være eksperter og mestre i at forkynde.”

Så selv i spørgsmålet om fri abort er der altså nuancer. Det bliver vi nødt til at erkende, også selv om vi dermed svækker et af vore vigtigste argumenter: de fatale inkonsekvenser, samfundet sejler rundt i, med vilkårlige 12-ugers-grænser, med samtidigt at hævde, *både* at livet begynder ved undfangelsen, *og* at det er OK at dræbe raske fostre, hvor der ikke er tale om fare for moderens liv, forargelsen over designerbabyer osv.

Der er forskel på drab. For mig at se er det befrugtede æg et nyt liv, et menneske i sin egen ret. Alligevel er der også for mig forskel på at fjerne et befrugtet æg og så dræbe et barn i vuggen.

Begge dele er drab for mig at se. Men der er forskel på drab – vi dømmes ikke alle drab lige hårdt.

Det ville være meningsløst i tilfældet med den brasilianske pige at gå matematisk frem: to børn er dobbelt så meget som et barn, derfor bør pigen gå graviditeten ud, så tvillingerne måske kan blive født, selv om det måske koster hende livet osv. Så bliver man for principiel, for matematisk i hovedet; heri er jeg enig med *de sidste* meldinger fra Vatikanet og fra Czeslaw Kozon. Ikke med *de første* meldinger!

Det er da svært at håndtere sådan en udmelding som: Du må ikke slå ihjel – jo, det må du jo så alligevel sommetider.

Men der er ikke vej udenom; det ved vi jo godt fra andre livssammenhænge. Der er forskel på drab. Der er også forskel på

fosterdrab.

Aborttilhængerne kommer altid bare rendende med eksemplerne på de ulykkeligste piger, de voldtagne piger, de alt for unge mødre, som måske nok vil overleve en fødsel, men som sandsynligvis vil få deres liv mere eller mindre smadret af en fødsel.

Og vi kommer til gengæld altid rendende med eksemplerne på de mest arrogante og selviske overgreb mod de ufødte liv, af ”rene”, egoistiske bekvemmelighedsgrunde.

Midt imellem disse ekstremer befinder sig måske langt det største område af den slagmark, der hedder fri abort – det område, hvor vi aldrig vil kunne forstå hinanden, og hvor vi aldrig vil aldrig kunne mødes.

Men helt derude på fløjene, ude i de ekstreme eksempler, er der vel egentlig cases så hårrejsende, at vi godt kan begynde at forstå aborttilhængerne. Og helt ude på den modsatte fløj, på vore mest ekstreme eksempler, er der vel egentlig cases så hårrejsende, at aborttilhængerne begynder at forstå os. Derude er der måske et lille område, hvor vi ikke er så fjernt fra hinanden. Hvor vi godt kan forstå hinanden.

Derfor har jeg faktisk også problemer med noget af vores retorik, når vi sammenligner abortkulturen med Holocaust.

For hvis vi er drevet af et kristent menneskesyn, er der så ikke også dermed grænser for den retorik, hvormed vi kan fordømme den frie abort?

Hvis vi fradømmer vore modstandere enhver menneskelighed?

Det samme menneskesyn, som driver os til at tale de svage ufødtes sag, driver os til dyb medfølelse med den svage mor og den svage kultur, som slår sine svageste ihjel!

Det eneste skuespil, vi læste i gymnasiet, og som jeg stadig kan huske noget af, August Strindbergs *Et drømmespil*, så jeg her for nylig i to forskellige opsætninger på Betty Nansen Teatret. Og det gjorde igen dybt indtryk på mig.

Gudedatteren Agnes har spurgt og spurgt sin far, guden Indra, om menneskenes vilkår. Til sidst giver Indra hende lov til at leve et stykke tid som menneske (i en slags kvindelig inkarnation); og hun oplever forfærdelsen og smerten ved det ganske almindelige, pressede og ensomme menneskeliv. Og hun udbryder fortvivlet: ”Du evige! Det er synd for

menneskene”.

Denne sætning har ekkoet i mig, siden jeg læste den i gymnasiet.

Og det har slået mig, hvordan vores kristne kultur næsten kan dele vore menneskesyn op i to helt forskellige, næsten uforenelige syn på menneskene:

Den ene fløj af kristne kan ikke finde ud af andet at sige til mennesket og om mennesket, end at Nu Skal I Altså Tage Jer Sammen Og Opføre Jer Ordentligt; og I Skulle Skamme Jer.

Den anden fløj af kristne kan ikke finde ud af andet at sige til mennesket og om mennesket, end at Det Er Synd For Mennesket.

Der er næsten tale om en polarisering af os som kristne, en mærkværdig arbejdsfordeling, hvor den ene fløj dømmes alt så let og automatisk, og den anden forstår alt lige så let og automatisk.

Hvorfor kan vi ikke lære *samtidigt* at sige:

– Det er synd for menneskene, og

– Så tag jer dog sammen! Hold op med det klynk! Og tag skyld og ansvar på jer!

Hvorfor tror vi, at vi ikke kan sige det ene uden at opgive det andet?!

Måske fordi der er så megen smerte på begge sider af strengen. Og så kan nogen af os kun få øje på den ene smerte og tage dén alvorligt; og andre kan kun få øje på den anden smerte og tage dén alvorligt.

Hvor ulykkelige skal menneskene være, for at vi godt kan forstå dem?

Nis Petersen udgav i 1933 digtet ”Brændende Europa” (det findes i digtsamlingen *En Drift Vers*). Heri skriver han:

*På samme tid – kl. 22! –
rejste en mor sig
fra den bænk, hun døsede på,
i et værelse ved Kingscross (Islington)
og kvalte sit barn med en snor.
Så tændte hun en cigaret og drev
over i retning af Holoway.*

Resten er næsten for banalt

til at fortælles.

*Men hvor vil det varme os
at se som i transparent
de ens lysende sorte overskrifter
i hundrede aviser
i det store, kristne land:
Vor elskede søster! Hvor må du have lidt!*

Hvor ulykkelige skal menneskene være, for at vi godt kan forstå dem?

Kan man tænde en cigaret og drive dovent over i retning af Holoway, hvis man lige har myrdet sit barn?

Hvorfor kan vi ikke lære at sige *samtidigt*: Hvor er det forfærdeligt og syndigt, hvad du har gjort! *og* Hvor er det synd for dig!

Nis Petersen har jo ret: Hvis man selv har myrdet sit barn og så dovent driver af sted med en tændt cigaret i flaben, så har man med frygtelig og næsten ufravigelig sikkerhed selv lidt frygteligt.

Parallelt med: Når jeg læser om en pigebande, der i et voldsorgie har slået en pige halvt fordærvet, tænker jeg uvilkårligt: Har de nu ødelagt hendes liv? Det kan jeg jo frygte; men sikker kan jeg ikke være.

Hvad jeg derimod er sikker på kan være ret sikker på, er: Den pigebandes liv har allerede længe været ødelagt. De er allerede dybt skadede; og de vil forblive skadede – sandsynligvis for resten af deres liv.

Det, der kan være svært for os selv at forstå, at vores solidaritet med den svage mor ikke *svækker* vores solidaritet med det svage barn. At det faktisk forholder sig stik modsat!! At vi virkelig ikke skærer alle mødre og alle læger over én kam.

Og er det svært for os selv at forstå, er der vel ikke noget at sige til, at det kan være svært for vore modstandere at se det for sig ...

Hvor ulykkelige skal menneskene være, for at vi godt kan forstå dem?